

УДК 331.522 : 378.096

Романов А. Д., к.е.н., ст. викладач (Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука, м. Рівне)

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ З МЕНЕДЖМЕНТУ В ГАЛУЗІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

***Анотація.** У статті досліджено питання підготовки спеціалістів з фізичної культури і спорту, які б могли ефективно здійснювати функції управління у відповідності з ринковими відносинами. Встановлено, що зміст підготовки спортивних менеджерів потребує удосконалення з врахуванням закордонного досвіду і сучасних ринкових відносин функціонування спортивних організацій. Визначено основні шляхи удосконалення підготовки менеджерів у фізичній культурі та спорті.*

***Ключові слова:** менеджер, фізична культура і спорт, підготовка*

***Аннотация.** В статье исследован вопрос подготовки специалистов по физической культуре и спорта, которые могли бы эффективно выполнять функции управления в соответствии с рыночными отношениями. Установлено, что содержание подготовки спортивных менеджеров требует усовершенствования, учитывая зарубежный опыт и современные рыночные отношения функционирования спортивных организаций. Определены основные пути подготовки менеджеров физической культуры и спорта.*

***Ключевые слова:** менеджер, физическая культура и спорт, подготовка.*

***Annotation.** This article examines the issue of training specialists in physical culture and sports, which could effectively perform the functions of management in accordance with market relations. The content of the training of sports managers requires improvement, taking into account foreign experience and modern market relations in the functioning of sports organizations. The main ways of training managers for physical culture and sports are defined in the article.*

***Keywords:** manager, physical culture and sports, training.*

Соціально-економічні зміни, що відбулися в українському суспільстві характерні й для галузі фізичної культури і спорту. Якщо в минулі роки керівники спортивних організацій і не замислювалися про фінансові аспекти своєї діяльності, то з переходом до ринкових відносин фінансування виду спорту, фізкультурно-оздоровчого центру чи спортивної споруди викликають труднощі [1].

Зважаючи на реалії часу, вищими навчальними закладами, де готують фахівців фізичної культури і спорту, здійснюється робота, що спрямована на поглиблення економічної підготовки студентів. Це пояснюється тим, що професійна діяльність в галузі фізичної культури і спорту залежить від соціально-економічних умов, і характеризується: дефіцитом фінансування; оптимальною адаптацією до комунікативних взаємодій на фоні жорсткої конкуренції при ринкових відносинах; необхідністю досягнення максимального кінцевого результату з мінімальними затратами матеріальних ресурсів [1].

Для того, щоб бути конкурентоспроможним на ринку праці фахівець фізичної культури і спорту поруч з завданнями професійного становлення особистості повинен вирішити важливу проблему оволодіння новим знанням з менеджменту і навчитися користуватися на практиці. Менеджмент – це мистецтво, вміння досягати поставленої цілі, використовуючи при цьому труд, інтелект, мотиви поведінки інших людей [2].

Питання підвищення ефективності діяльності фізкультурно-спортивних організацій загалом та менеджерів розкрили такі автори: М. В. Дутчак, О. М. Гонтарук, Є. В. Імас, В. І. Лукашук, Ю. П. Мічуда, А. В. Оксененко, І. І. Приходько, С. А. Стадник, О. В. Ярмолук [1–8].

На сьогодні важливим є створення ефективної системи підготовки менеджерів. При цьому необхідним є вироблення та впровадження критеріїв оцінки результативності менеджерської діяльності в умовах динамічного й глобального ринкового простору. Покращення професійної підготовки менеджерів у сфері фізичної культури і спорту в ринкових умовах вимагає комплексного підходу, де ринок диктує потреби навчальним закладам здійснювати маркетингові заходи для просування кінцевого продукту [7].

Основними ресурсами менеджера є інформація, час та працівники організації, вмиле використання яких забезпечує отримання високих результатів та підвищує конкурентоспроможність керованої організації [9].

Аналіз наукових досліджень свідчить про те, що при підготовці професійних управлінців сьогодні приділяється постійно увага у всіх розвинутих країнах світу [2; 8].

Якщо розглянути проблему підготовки педагогічних кадрів щодо управління фізичною культурою і спортом в Україні, то для забезпечення успішної діяльності в менеджменті необхідні знання і вміння ефективно керувати, регулювати діяльність фахівців даного профілю. Але як показує практика, то проблема у педагогічних ВНЗ вирішується недостатньо ефективно. Результати досліджень свідчать про недостатній рівень підготовки фахівців з фізичної культури і спорту до професійної діяльності як педагогів-менеджерів. Більшість викладачів та інших фахівців, які працюють в галузі фізичної культури і спорту, відчувають труднощі, роблять помилки у своїй управлінській діяльності і, як наслідок, не можуть ефективно діяти, керувати та реалізувати свою професійну майстерність [2; 7]. Крім того, потрібно зазначити, що не приймають участі у розробці і прийнятті

управлінських рішень в упровадженні інноваційних технологій у фізичне виховання та оздоровлення різних груп населення, так і у вирішенні поточних, стратегічних проблем, які виникають під час функціонування і розвитку соціально значимої галузі.

Крім того окремі результати досліджень свідчать про підвищення інтересу до менеджерської підготовки зі сторони вчителів, студентів спеціальностей «Фізичне виховання», «Фізична культура і спорт», представників адміністративних структур фізичної культури та освіти, які вважають, що даний фактор є значимим складової професійної компетентності вчителя, викладача фізичного виховання і спорту. Більшість вважають, що успіх професійної діяльності в умовах ринкових відносин залежить від рівня знань в галузі управління та оволодіння комплексом методів професійно-педагогічного менеджменту, вмінь застосовувати основи наукового управління у практичній діяльності [1; 3].

Сучасні спортивні менеджери повинні мати глибокі знання стратегічного і тактичного планування маркетингової діяльності, особливостей проведення маркетингових досліджень і ведення конкурентної боротьби, механізмів сегментування ринку та вибору цільових споживачів, особливості формування товарної і цінової політики фізкультурно-спортивної організації, а також застосування комплексу маркетингових комунікацій для збільшення попиту на товари чи послуги [2].

Метою нашої статі є визначення пріоритетних шляхів, які б забезпечили формування у студентів системи знань та навичок, що необхідні у професійній діяльності менеджера фізичної культури і спорту.

Завдання роботи: здійснити аналіз сучасної науково-методичної літератури щодо підготовки менеджерів галузі фізичної культури і спорту.

Опанування певних знань, вмінь та навичок повинно сприяти підвищенню рівня економічної культури, формування мислення у випускників, що відповідає вимогам ринкової економіки, наукових уявлень про специфіку ринкових відносин та особливостей підприємницької діяльності у сфері фізичної культури і спорту.

Загальноприйнято, що система освіти є базовим елементом виробництва і відтворення інтелектуального потенціалу суспільства, генератором нових ідей, знань, методик та технологій. Від якісних характеристик тої чи іншої освітньої системи в кінцевому аспекті залежить рівень підготовки кадрів для всіх галузей виробництва, культури, соціальної та політичної сфери [4].

Освіта та економіка мають тісний і безпосередній зв'язок. Причому, роль освітньої системи первинна, і вона відіграє роль ведучої ланки, яка в свою чергу, може підняти на вищий щабель господарську та інші сфери. Ключову роль якісної підготовки кадрів для культурної, соціальної та економічної сфери відіграють вищі навчальні заклади, які продукують найбільш підготовлених і компетентних фахівців [4]. Зокрема, це відноситься до випускників фізичної культури і спорту, які є важливими діючими

особистостями освітнього процесу, локомотивом перебудови та оновлення суспільства.

Це обумовлює необхідність фізкультурно-спортивних організацій у спеціалістах, які б могли ефективно здійснювати функції управління у відповідності з ринковими відносинами. Перед ВНЗ стоїть завдання навчити майбутнього керівника фізкультурно-спортивної організації адаптуватися до умов, які постійно змінюються, творчо мислити, постійно оновлювати свої професійні знання та вчитися новому [5; 7].

Це питання розглядалося у науково-педагогічній літературі [2; 8], де змістовно представлений досвід підготовки менеджерів у вищих навчальних Великобританії, Франції, Італії, Швейцарії, Німеччини, Росії. Увага авторів зосереджується на аналізі навчальних планів підготовки, формуванні професійних та особистісних якостей, навичок і вмінь, що необхідні для майбутніх фахівців галузі.

Лідером в Європі щодо підготовці менеджерів для сфери фізичної культури і спорту вважається Великобританія. У ВНЗ Великобританії і Німеччини підготовка спортивних керівників здійснюється за двома освітньо-кваліфікаційними рівнями – бакалавр і магістр. Французькі і швейцарські ВНЗ здійснюють тільки підготовку тільки підготовку менеджерів на освітньо-кваліфікаційному рівні магістра.

Підготовка спортивних менеджерів в Росії здійснюється у провідних вищих навчальних закладах фізкультурно-спортивного профілю з 1993 року. Сьогодні випускники можуть займати різнопланові посади завдяки спеціальності «Менеджмент організацій» у доповненні спеціалізації «Спортивний менеджмент». Цікавим є те, що підготовку кваліфікованих кадрів для державних органів муніципального самоуправління і бізнесу здійснює організація Дирекція спортивної дистанційної освіти. Навчання відбувається з застосуванням дистанційних освітніх технологій та електронних програм з менеджменту фізичної культури і спорту й адміністрування [2; 3].

В Україні підготовку менеджерів в галузі фізичної культури і спорту почали здійснювати з 2001 року на базі Харківського державного інституту фізичної культури з присвоєнням кваліфікації менеджер фізичної культури, викладач фізичного виховання. З 2007 року на базі Національного університету фізичного виховання і спорту України стали готувати фахівців за напрямом підготовки «Спорт», спеціалізацією «Менеджер в сфері фізкультурно-спортивної діяльності, викладач фізичного виховання» [2].

На думку М. В. Дутчака [5] перспективним напрямом роботи підготовки менеджерів фізичної культури і спорту є диференціація підготовки у відповідності до специфіки майбутньої професії; менеджерів по спорту вищих досягнень і менеджеру по спорту для всіх.

На сьогодні підготовка спортивних менеджерів здійснюється тільки цими двома вказаними ВНЗ за освітньо-кваліфікаційними рівнями – бакалавр, магістр.

Сфера фахівця менеджера фізичної культури і спорту має зв'язок з набуттям знань, вмінь і навичок з таких дисциплін як:

1. Соціологія (управління як взаємодія груп та індивідів).
2. Психологія (управління як вплив на партнерів, конкурентів).
3. Економіка (управління як реалізація позитивного господарського механізму).
4. Інформатика (управління як інформаційне забезпечення бізнесу).

План підготовки менеджерів фізичної культури і спорту може включати такі дисципліни: «Спортивний бізнес і управління персоналом», «Спортивне адміністрування», «Спортивний маркетинг», «Фінанси в спорті», «Збір засобів в спорті», «Спортивне законодавство та управління ризиками», «Спортивна етика», «Бухгалтерія спортивного менеджменту», «Інформаційні технології спортивного менеджменту», «Конфліктологія».

Дисципліна «Спортивний бізнес і управління персоналом» передбачає вивчення принципів управління персоналом, прийом на роботу, підвищення кваліфікації, створення сприятливих умов праці, трудові взаємовідносини, заохочення, безпека, вигідні умови і системна оцінка відповідно до спортивної діяльності.

«Спортивне адміністрування» аналізує базові концепції, теорії та організацію адміністрування переважно до спорту.

Програма дисципліни «Спортивний маркетинг» розглядає принципи спортивного маркетингу, оцінку елементів маркетингу (продукт, місце, ціна, пропозиція) та їх застосування до спортивної індустрії.

Вивчення базових фінансових концепцій, фінансових систем, бізнес-структур, питань фінансування, фінансового планування в спорті передбачено під час викладання предмету «Фінанси в спорті». «Зв'язки з громадськістю в спорті» навчає застосовувати PR в індустрії спорту. «Спортивні споруди» – це вивчення принципів та рекомендацій планування, будівництва та використання спортивних споруд.

«Спортивне законодавство та управління ризиками» знайомить студентів з базовими поняттями закону, впливу законів на спорт в країні, з юридичною структурою, термінологією. Розглядаються такі поняття, як контракт, правопорушення та інші.

Навчальний заклад має забезпечити комплексний підхід до управління навчально-виховним процесом підготовки менеджерів, враховуючи різні форми навчання, такі як проведення практик у державних інституціях, спортивних федераціях, клубах різних форм власності з перспективою подальшого стажування; здійснення експертних опитувань серед топ-менеджерів організацій та установ, на яких тимчасово найняті або працюють менеджери; проведення щорічних презентацій та організація

участі представників зацікавлених представників на ринку фізичної культури і спорту [7].

Таким чином, широта спектру діяльності спеціаліста фізичної культури і спорту у нових соціально-економічних умовах, затребуваність менеджерів практикою в галузі, прояв підвищеного інтересу випускників вищих навчальних закладів України обумовлюють необхідність введення для студентів спеціальності «Фізичне виховання» спеціалізації «Менеджмент у фізичній культурі і спорті».

1. Імас Є. В. Маркетинг у спорті: теорія та практика / Є. В. Імас, Ю. П. Мічуда, О. В. Ярмолюк. – К. : Олімпійська література, 2016. – 272 с. **2.** Стадник С. А. Совершенствование подготовки менеджеров в сфере физической культуры и спорта / С. А. Стадник, І. І. Приходько // Педагогіка, психологія і медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2013. – № 9. – С. 91–95. **3.** Приходько І. І. Організація і менеджмент фізичної культури: навчальний посібник для студентів ВНЗ фізичної культури / І. І. Приходько, А. В. Оксененко. – Харків : ХДАФК, 2010. – 178 с. **4.** Лукашук В. І. Тенденції розвитку спорту в умовах ринкових перетворень / В. І. Лукашук // Автореф. дис. на здобуття наук. ступеню канд. соціол. Наук : 22.00.04 – Спеціальні та галузевої соціології. – Харків: Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. – Х., 2006. – 21 с. **5.** Дутчак М. В. Особистісні детермінанти організованості спортивного менеджера як суб'єкту управлінської діяльності / Ю. В. Дутчак // Автореф. дис. на здобуття наук. ступеню канд. фіз. вих. і спорту: 24.00.01 – Олімпійський і професійний спорт. – Львів : ЛДФУФК, 2013. – 22 с. **6.** Мічуда Ю. П. Функціонування та розвиток сфери фізичної культури і спорту в умовах ринку / Ю. П. Мічуда // Автореф. дис. на здобуття наук. ступеню канд. фіз. вих. і спорту д. фіз. вих. : 24.00.02 – Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення. – К. : НУФВСУ, 2008. – 37 с. **7.** Гонтарук О. М. Система підготовки менеджерів з фізичної культури і спорту в ринкових умовах / Гонтарук Олександр // Фізична культура, спорт і здоров'я нації / [Електронний ресурс] / Режим доступу : <https://eprints.zu.edu.ua/22947/1/Гонтарук.pdf>. **8.** Дутчак М. В. Підготовка фахівців з менеджменту і управління спортом для всіх у зарубіжних країнах / М. В. Дутчак // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми з фізичного виховання і спорту : зб. наук. пр. / за ред. С.С. Єрмакова. – Харків, ХДАДМ (ХХІІ). – 2009. – № 3. – С. 43–48. **9.** Мескон М. Основы менеджмента // Мескон Майкл, Альберт Майкл, Хедоури Франклин. – М. : Дело, 1997. – 704 с.

Рецензент: д.пед.н., професор Поташнюк І. В.